DHR Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder, Hörselskadades Riksförbund, Neurologiskt Handikappades Riksförbund, Personskadeförbundet RTP, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, Synskadades Riksförbund

Till
Boverket
Box 534
371 23 Karlskrona

yvonne.svenssonby@boverket.se

Stockholm 2010-10-01

Yttrande över

Ändringar av Boverkets regler om brandskydd

Dnr 1239-4550/2006

Inledning

Bygg klokt är ett samarbete mellan sex handikapporganisationer som representerar personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Bygg klokt verkar för förbättrad tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö i enlighet med bygglagstiftningens tillämpningsområde. Arbetet baseras på medlemmarnas samlade erfarenheter av att i vardagen leva med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Säkerhet vid brand och möjlighet att utrymma är absoluta förutsättningar för att personer med funktionsnedsättning självständigt och på jämlika villkor ska kunna vara delaktig i samhällslivet. Vi har samma behov av trygghet och säkerhet som andra, dessutom kan vi ha speciella behov i förhållande till den byggda miljön, föranledda av våra funktionsnedsättningar. Personer med funktionsnedsättning ska kunna inta såväl en aktiv ledarroll som en passiv roll, precis som andra, vad gäller att förhindra eller uppmärksamma en brandsituation och medverka vid evakuering och utrymning. Vid dimensionering måste det också beaktas att i en brandsituation kan de närvarande påverkas så att de temporärt uppvisar såväl fysisk som psykisk funktionsnedsättning som de annars inte har.

Bygg klokts utgångspunkt

Bygg klokts utgångspunkt är att hinder i den byggda miljön ska och kan åtgärdas. Vi bidrar därför gärna med våra samlade erfarenheter i utvecklingsarbete o dyl. Bygg klokt uppmärksammade tidigt det motsägelsefulla i att det ska gå att komma in och vistas i byggnader men att utrymning i händelse av brand inte fungerar för alla. Vi var med och myntade begreppet ”frångänglighet”. Bristen på frångänglighet rimmar inte med t ex handikappolitikens krav på delaktighet, jämlikhet och självständighet. Bygg

klokt har därför medverkat såväl i forsknings- och utvecklingsarbetet som produktutveckling avseende utrymning (exempel på referens: Utrymning för alla, Elena Siré m fl, Svensk Byggtjänst, 2006).

Bygg klokt menar att kravet på säkerhet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga bl a innebär att:

- utrymningsplaner och skyltning utformas så att både personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga kan ta del av, förstå och följa dem.
- utrymningslarm och instruktioner kan uppfattas och förstås av både personer med nedsatt syn (akustiskt) och personer med nedsatt hörsel (visuellt). Även larm i form av vibrationer är motiverat, t ex i hotellrum.
- evakuering och utrymning ger personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga samma säkerhet som andra.
- evakuering och utrymning på lika villkor som andra kräver generell tillgänglighet och användbarhet i hela byggnaden.
- utgångspunkten måste vara att personer med nedsatt rörelse- och orientering vistas överallt i bebyggelsen.

Gällande och kommande reglering

Styrdokument för såväl planering och byggande som handikappolitik är nya, beslutade men har inte trätt i kraft eller under utarbetande. Detta motiverar en genomgång av hur Bygg klokt tolkar stödet för kravet på säkerhet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga i händelse av brand.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gäller i Sverige sedan januari 2008. Det innebär att gällande lagar och regler ska tolkas i enlighet med konventionen och att nya ska överensstämma med konventionens innehåll.

Konventionens syfte är att personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar ska kunna vara fullt delaktiga i samhället på lika villkor som andra (fritt efter artikel 1). Konventionens grundläggande principer är bl a icke-diskriminering och tillgänglighet (artikel 2) vilket innebär att dessa principer ska tillämpas i alla sammanhang och inte behöver upprepas för varje samhällsområde som tas upp i konventionen. I artikel 4 klargörs staternas ansvar för att universell utformning av bl a, utrustning och anläggningar ska tillämpas eller främjas inom forskning och utvecklingsarbete. Tillgången till den fysiska miljön på lika villkor som andra förtydligas dessutom i artikel 9 och rätten att leva självständigt och delta i samhällslivet i artikel 19. Sammanfattningsvis leder detta till att brandskydd och utrymningssäkerhet ska omfatta personer med nedsatt funktionsförmåga likväl som andra och att denna kravnivå måste komma till uttryck inom forsknings och utvecklingsarbete.

Den nya Pan- och bygglagen reglerar planläggning och byggande med syftet att främja en samhällsutveckling med jämlika levnadsförhållanden och beaktande av den enskilda människans frihet samt ur social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper (kap 1, 1§ och 3§ punkt 2). Detta gäller således alla människor.

De tekniska egenskapskraven på byggnadsverk omfattar säkerhet i händelse av brand samt tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse och orienteringsförmåga (kap 8, 4§ punkt 2 och 8) Tillsammans måste detta omfatta utrymning vid brand. Byggherren ansvarar för att lagen följs (kap 10, 5§).

Den föreslagna Plan- och byggförordningen anger att personer som befinner sig i en byggnad vid brand ska kunna lämna den eller räddas på annat sätt (kap 3, 9§ punkt 4). Här ställs inga speciella krav på personernas funktionsförmåga.

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning stadgar icke-diskriminering och tillgänglighet. En brist i svensk diskrimineringslagstiftning är att bristande tillgänglighet och användbarhet inte klassas som diskriminering. Ett förslag till tillägg i diskrimineringslagen har tagits fram och håller på att remissbehandlas (Bortom fagert tal, Ds 2010:20). Förslaget innebär att om en person med funktionsnedsättning bedöms missgynnas på grund av att skäliga åtgärder inte vidtagits så blir personen berättigad till skadestånd. Den föreslagna lagändringen bör bli tillämplig om säkerheten vid brand och utrymning åsidosätts för personer med nedsatt funktionsförmåga.

Bygg klokt menar att gällande och kommande reglering innebär att alla kända åtgärder måste vidtas och utvecklingsarbete fortgå, för att åstadkomma säkerhet vid brand och utrymning för alla medborgare.

Bygg klokt menar också att kravet på jämlika villkor i händelse av brand måste återspeglas i de krav som ställs på alla som på något sätt ansvarar för säkerhet, evakuering och utrymning. Ägare eller nyttjanderättshavare måste t ex i sina brandövningar inbegripa att personer med varierande förutsättningar kan vistas i de aktuella lokalerna.

Synpunkter på förslaget

Bygg klokt har tagit del av förslaget till ändring av Boverkets regler om brandskydd. Förslaget är omfattande och tekniskt komplicerat vilket gör det svårt att riktigt överblicka ändringarnas innebörd. Bygg klokt framför en rad synpunkter men måste samtidigt understryka att de inte utgör någon heltäckande analys av brandskyddet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Konsekvensutredningen

Regelförändringarnas syfte är att tillämpa nya tekniska rön och att slopa handelshinder genom EU-harmonisering m m.
Bygg klokt menar att reglerna också behöver förbättras vad gäller villkoren för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga i enlighet med FN-konventionen samt annan gällande och kommande reglering.

Bilaga G – MSB om organisation vid utrymning från utrymningsplats
Bygg klokt vänder sig mot att varken ägare/nyttjanderättshavare eller räddningstjänsten skall kunna garantera utrymning från tillfällig utrymningsplats.

Föreskrifter och allmänna råd

5:211 – 214 Verksamhetsklass 1 - 4
Bygg klokt menar att det i dessa veksamhetsklasser mycket väl kan finnas personer som inte har förutsättningar att själv sätta sig i säkerhet.

5:258 Utrymningsplats
Bygg klokt menar att det är bra att utrymningsplats specificeras.

5:2612 Utrymningslarm
Bygg klokt menar att personer med nedsatt hörsel kan vistas i alla delar av en byggnad och att utrymningslarmet alltid ska kunna uppfattas av personer med såväl nedsatt syn som hörsel. Larm i form av vibrationer är motiverat t ex i hotellrum.
Bygg klokt menar också att det av det meddelande som följer ett larm måste framgå hur personer med nedsatt rörelseförmåga kan utrymma.
Bygg klokt menar dessutom att knappar för manuell aktivering av utrymningslarm ska placeras 0,8 – 1,0 m över golv i enlighet med Bygg ikapps rekommendation, Bild 9.1.

5:2613 Brandvarnare
Bygg klokt menar att det är bra att krav på brandvarnare införs.

5:3 Möjlighet till utrymning vid brand
Bygg klokt menar att utrymningsvägar och gångvägar till utrymningsvägar måste vara tillgängliga och användbara.

5:322 En enda utrymningsväg
Bygg klokt vill uppmärksamma att personer med nedsatt funktionsförmåga vistas i alla lokaler och att det krävs att den enda utrymningsvägen är tillgänglig och användbar för alla. Av samma skäl menar Bygg klokt att kravet på två utrymningsväger borde utökas istället för att minskas.

5:323 Utrymning via fönster
Bygg klokt vill uppmärksamma att utrymning på egen hand via fönster är omöjligt för många personer oavsett fönstrets utformning och placering.
Bygg klokt menar att de mått som anges som allmänt råd, minst 0,50 m högt och 0,60 m brett kan göra det svårt eller omöjligt att utrymma storvuxna personer och personer som inte själv kan hjälpa till vid utrymningen. Det kan också vara omöjligt att ta ut en större rullstol, en rullstol som användare kan vara helt beroende av.

5:334 Utformning av utrymningsvägar
Bygg klokt menar att trappor i utrymningsvägar måste vara utformade med belysning, markeringar och ledstänger i enlighet med kraven på tillgänglighet och användbarhet.
Bygg klokt menar att spiraltrappor inte ska användas i utrymningsvägar.

5:336 Utrymningsplats
Bygg klokt menar att utrymningsplats i publika lokaler ska dimensioneras efter eldriven rullstol för utomhusanvändning i enlighet med rekommendationer i Bygg ikapp, Bild 3.5. De som använder rullstol har normalt ingen möjlighet att växla mellan olika rullstolar när de rör sig i utanför hemmet eller arbetsplatsen. Utrymningsplatser är särskilt viktigt där det är svårt att utrymma som på T-banestationer, i vägtunnlar, sky-

skrapor, garage djupt under mark o dyl. I sådana lokaler kan flera utrymningsplatser behövas.

5:337 Hiss
Bygg klokt menar att utrymningshiss måste få ökad användning. Eftersom utrymningshissar ännu är ovanliga krävs informationsinsatser där de installeras så att de som vistas i lokalerna blir införstådda med att dessa hissar ska användas vi utrymning. Det särskilt angeläget att introducera utrymningshissar i lokaler som är svåra att utrymma, jmf ovan.

5:341 Vägledande markering
Bygg klokt menar att det av skyltningen måste framgå vilka utrymningsvägar som är tillgängliga och användbara för personer med nedsatt funktionsförmåga.

5:353 Verksamhetsklass 3
Bygg klokt menar att det är bra att krav på brandvarnare föreslås.

5:545 – 546 Verksamhetsklass 5B – 5C
Bygg klokt menar att det är bra att sprinkler föreslås.

Slutsats

Sammanfattningsvis bedömer Bygg klokt att de föreslagna förändringarna leder till en önskvärd, ökad uppmärksamhet på frångänglighet. Eftersom inte alla utrymningsvägar ska vara tillgängliga och användbara, utrymningslarm inte alltid kan uppfattas av alla och räddningstjänst och verksamhetsidkare inte kan garantera samma säkerhet för alla så menar Bygg klokt att säkerheten i händelse av brand även med de föreslagna förändringarna för många personer med nedsatt funktionsförmåga också i fortsättningen kommer att vara lägre än för andra.

En uppenbar slutsats är att generell tillgänglighet och användbarhet är en nödvändig förutsättning tillsammans med speciella brandskyddsåtgärder för att uppnå jämlikhet i händelse av brand.

Med vänlig hälsning
Bygg klokt

Karin Månsson
verksamhetsledare

Referens

Bygg ikapp, Svensk Byggtjänst, 2008.